

INSTRUKTIONER FÖR ROMANANALYSEN

Den bok du valt att läsa på egen hand ska du skriva en analys av. Tanken med denna analys är att du dels ska träna dig i att fundera över det du läser, dels träna dig i att fästa dina funderingar på papper. Det enklaste är att utgå från vad du fäste dig vid i boken och varför du fastnade för vissa saker.

Att berätta om vad en bok handlar om är naturligtvis viktigt. Vad är då *handling*? På ett ytligt plan är det själva intrigen: först hände det, sedan det och sedan det. I en del böcker har författaren kanske inte avsett något mera än denna "yhandling", men i de slags böcker som vi diskuterar gemensamt och även i de böcker som jag vill att ni läser enskilt finns det något mer än bara yta. Läsandet och funderandet ska vara en träning i litterär djupdykning.

Hur gör man då för att tränga under ytan av en bok? Ett bra sätt kan vara att först sammanfatta handlingen, "ytan", så kortfattat som möjligt, och med den sammanfattningen som utgångspunkt försöka se vilket tema boken har. Ta till exempel Willy Kyrklunds novell "Ångvälden". Handlingen kan sammanfattas så här:

I ett nybyggt villaområde leker några barn med en ångvält som lämnats kvar av sin förare. De råkar sätta igång den och den dödar ett barn. Föräldrarna står maktlösa, och de kan inte stoppa maskinen, som bara kör runt, runt och krossar allt i sin väg.

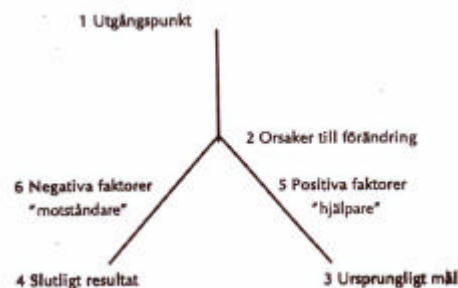
Denna handling kan koncentreras ännu mer (göras mer abstrakt):

Människor (barn) sätter igång något som förstör och som de inte kan stoppa.

Kan novellens *tema* vara just detta, människors oförstånd, deras förmåga att tanklöst, som barn, sätta igång något, som de sedan står maktlösa inför? Ja, varför inte? Kanske att själva ångvälden, det förstörande, kan stå för något annat? Kan den vara en *symbol* för något? Vad är det vi människor hittat på som är så obevekligt förstörande? Kyrklund kanske tänkte på "maskinsamhället" överhuvudtaget, på kärnvapen eller dylikt. Vi som lever nu, år 2003, kanske också tänker på miljöförstörelse. Det spelar ingen roll; det utmärkande för en bra bok är just att den kan användas, ge någonting, i alla tider.

Efter att ha fastslagit ett sådant grundtema, kan man försöka se efter på vilket sätt händelser, personer, beskrivningar, berättarteknik och språk stödjer och understryker den grundtolkning man kommit fram till. En del av detta är svårt, men misströsta inte! **Övning ger färdighet.** I Kyrklunds novell skulle man till exempel kunna peka på kontrasten mellan det konstlade, det sterila och enformiga å ena sidan och det levande å andra sidan. Tänk på de vackra gatunamnen som kontrasteras mot den fruktansvärda enformigheten i radhuskvarteren. Tänk på barnen som försöker gräva gropar för bilarna.

Det kan vara svårt att göra en sådan här sammanfattning av en längre roman. Då kan kanske följande modell vara användbar.

Vi kan illustrera denna modell med Shakespeares drama *Romeo och Julia*. **Utgångspunkten** är en pojke och en flicka, som bor där och där under de och de omständigheterna. **Orsaken** till att deras liv förändras är att de möts och blir kära i varandra. Vi vet att **det ursprungliga målet** är att de ska gifta sig. **Det slutliga resultatet** blir att de dör (begår självmord). **Positiva faktorer** är en och annan vän som försöker hjälpa dem att nå sitt mål. **Negativa faktorer** är fiendskapen mellan deras två familjer.

Vad kan man då dra för slutsatser av detta? Det beror ju förstås på hur man är funtad. Tycker man att kärlek är löjligt och att de som vill gifta sig lika gärna kan dö, blir pjäsens "budskap" att det är bra att det finns fiendskap mellan människor så att sådant där trams som kärlek kan utrotas. Om man däremot tycker att det är tragiskt att de två älskande inte får varandra, framstår fiendskap och hat som något negativt, något som förstör. Och det kanske är det som pjäsen "egentligen" handlar om. Make love, not war.

För att komplettera modellen kan det vara vettigt att sätta upp ett frågeschema för huvudpersonen, och kanske någon eller några till.

1. Utgångspunkt

Beskriv personen och dennes bakgrund, samt miljö och tid.

2. Orsak

Vad är orsaken till personens uppbrott eller förändring?

3. Mål

Vad vill eller drömmer personen om?

4. Resultat

Hur blir resultatet i verkligheten? Hur skildras personernas liv i boken?

5. Positiva faktorer ("hjälpare")

Vilka människor, händelser eller andra faktorer i omgivningen påverkar i positiv riktning (hjälp) personen att närma sig sitt mål eller sin dröm?

6. Negativa faktorer ("motståndare")

Vilka människor, händelser eller andra faktorer i omgivningen hindrar personen från att nå sitt mål eller förverkliga sin dröm?

I din analys bör på något sätt följande faktorer tas upp: **tiden, miljön, personerna, handlingen, budskapet, berättarteknik** och **språk**. Dessa faktorer är ju rent beskrivande. Det intressanta och personlighetsutvecklande momentet inträffar när du lämnar detta rena beskrivande och börjar fundera över **varför** och **vilken effekt får det**. Varför är huvudpersonen sådan som hon är? Varför vill författaren skildra just den miljön på just det viset? Varför börjar författaren romanen på just det sättet? Vad får det för effekt att romanen slutar som den gör?

Börja din rapport med att tala om **vem** som skrivit boken och vad den **heter** och **när** den är skriven. Författarens namn och bokens titel ska vara **rätt stavade!**

Att läsa och skriva kring böcker på detta vis skärper **sinnena**, ökar **medvetenheten** och förstärker **läsupplevelsen**.

Trevlig läsning!